

PHOTO JOS LE DOARÉ

*Bleun-Brug Lanniliz a zo bet eun dudi. Amañ e weler eul lodennig euz ar brosesion.
(Er miz a zeu e vo embannet danevell ar gouel kaer-se).*

BLEUN-BRUG

Niv. 102 (Mizieg-Mensuel)
Koumanant - Abonnement : 500 fr.

EOST 1957

TAOLIT EVEZ MAD

Kasit 500 lur (600 lur kourm. a enor — 1.000 lur kourm. madoberour) da :

Bleun-Brug, 21, rue Jos. Doury, Nantes.

C. C. P. 1541.90 Nantes.

Kas ar skridou da : **Abbé Bleunven, curé Saint-Renan (Fin.).**

Mar fell deoh beza ezel euz ar **Bleun-Brug** pe rei deom skoazell, kasit ho skodenn da :

V. Seite, Bleun-Brug, Châteaulin, Finist.

C. C. P. 544.22 Nantes

Ezel : 500 lur. — Madoberour : 1.000 lur.

TAOLENN

Penaoz mired or feiz beo ha stard	1
Traou gwelet er Portugal, gand J. Tricoire	3
An Aotrou Mêr ha gwreg ar boulonjer, gand Yann Gorrigan ..	6
Istor ar Bleun-Brug (kendalh), gand L. Lok	8
Mad eo... gwelloc'h 've...', gand J. Tricoire	11
Tenñzor ar brezoneg beo, gand V. Fave	12
Embannadurioù « Emgleo Breiz », gand Y. B.	16
Kousk ar bugel, gand Yann Danteg	17

N'ankounac'hait ket ar Skol-hanv

Skol-hañv ar Bleun-Brug a vo dalhet el Likès, Kemper, euz an 2 d'ar 6 a viz Gwengolo a zeu. Digor eo, da genta d'ar vistri ha d'ar mestrezed-skol kristen. Med bez e vo ive digemeret re all. Ar re a 'fell dezo heulia ar skol-ze, a ranko kas o ano, a-raog an 20 a viz Eost da : V. SEITE, BLEUN-BRUG, CHATEAULIN.

Goulenn a reom digand or mignoned labourad war ar skoliou, evid ma vo niveruz ar gelennerien hag ar helennered a gemero perz en or Skol-hañv 1957.

Kamp kendalc'h 1957.

Evel e Kastellin warlene, e vo dalhet er bloaz-mañ e abati Langoned (Morbihan) eur hamp studi aozet gand Kendalc'h ha digor da gement hini e-neus c'hoant barrekaad da labourad gwelloc'h er helioù pe er bagadoù.

Gwelloc'h e vefe lavared daou gamp : unan a grogo d'ar 5 a viz Eost da vond beteg ar 15, hag an eil a yelo euz ar 15 d'ar 25.

Da gaoud disklêriadurioù war ar hampou-ze, skrivit da Robert Le Grand, allée des Ormeaux, La Baule (L.-A.).

133852

Penaoz mired or feiz beo ha stard

N'eus ken Doue evid ar hristen nemed an Doue a gar an dud ; hag an den, hervez ar feiz kristen, a zo lakeet war an douar evid kared Doue. Doue hag an den, unanet dre ar garantez, setu ar peb gwella euz ar relijion gristen.

Ken aliez gwech me teu eur hristen da derri lezenn ar garantez-se dre ar pehed, ez a eneb e feiz. Sempl ha dinerz om, sur awalh, med an Aotrou Doue a zo aze evid or zikour, ma karom klask a galon vad dond da veza gwir gristenien.

Anaoud a rit priedou unanet gand gwir garantez ; gouzoud a rit ive o-deus o defotoù evel ar re all hag e sav, awechou, tammou yenien etreza. Ne vez ket avad gwall hloazet o harantez ; rag diwar goust an dra-ze eo e teuont da gompren gwelloc'h peseurt priz he-neus evito o harantez, pegen gwasket e vefent ma vefe disparti ; hag e poaniont buan da ober ar peoh.

Etre Doue ha ni eo ar memez tra, nemed amañ, pa zav freuz, ni eo a vez kaoz.

Evel-se, ma teu deom levezeg pe dristidigez deom daved Doue, da lavared dezañ an doujans hag or harantez : setu petra eo pedi. Lakom or poan da ober ar peb a blij dezañ ha da gared ar peb a gar : setu petra eo beva kristen er vuhez pemdezieg ha renta servij d'an nesa. Ma welom e teu or harantez da glouaraad, or halon da zizoñjal Doue evid en em staga ouz traou ar bed, deom da dremen eun dervez bennag a-unan penn gand Doue evid entana or harantez : setu petra eo ober eur retred kloz. Ha peogwir eo plijet gand Doue komz deom dre vouez an Iliz, selaouom Or Mamm Zantel.

Aze ema an doareoù da startaad an union a garantez gand Doue : ar bedenn o vaga eur vuhez a zever ; ar retred kloz ; komzou Doue lennet pe ze'aouet ; an unvaniezh en Iliz ha gand an Iliz miret e peb doare.

Pedi ha poania.

Bezom aketuz da bedi. Eur mekanik ha ne da ket endro a zav ar mergl warnañ, eun den ha ne labour ket a goll e nerz, eur feiz hag a jom mud ha seizet a ya buan da 'fall. Ar peb a ra buhez ar feiz eo da genta, ar bedenn.

Pedi n'eo ket hoaz, kement-all, dibuna komzou ha pateriou. Pedi a zo mond daved an Aotrou Doue evid kana e hloar ha lavared dezañ ar peb, a zo war ar spered pe war ar galon. Ar bedenn wirion a darz atao diwar ar feiz hag ar garantez. Ma kredit en eun Doue hag ho kar ne vo ket ho pedenn eun aridennad komzou goulo ; med kentoh ho kalon o tiskleria he harantez da Zoue en eun doare amparfal marteze, med leal hag eun.

An neb a gred a bed aliez ha peb tra a ro tro dezañ da gomz ouz Doue. Awechou e pedo en e bart e-unan ; n'eus ket daou ene heñvel, daou ene hag a vefe galvet da gaoud ar memez darempredoù gand Doue. Awechou all e pedo asamblez gand ar re all ; kaer eo gwelet meur a hini asamblez o vond daved an heveleb Tad, unanet en heveleb Krist. Ra blija ganeom pedi ha kana or feiz asamblez en ilizou, er harterioù, en tiegezioù. Ar bedenn e komun lavaret en ti gand ar familh a-bez a zo unan euz an doareoù da bedi hag a blij ar muia da Zoue.

Eun den a bedenn e vo an den a feiz ; n'eo ket awalh ; e gompotamant a-bez eo a vezo cheñchet gand e feiz evel ma teu eun tamm

toaz da hoï ha da greski dre nerz ar goell. Gouzoud a ra e teu an Aotrou Krist da zastum ennañ an oll dud ; ha setu perag e oar ivez eo d'an Aotrou Krist e ra, e mad pe siwaz e droug, kement a ra d'an disterra euz e vreudeur. N'heller ket eta dispartia er vuhez ar feiz diouz ar garantez nag a beden diouz an oberou. « **Evel ma vez maro ar horv dispartiet diouz an ene, eme Zant Jakez, en heveleb doare e vez maro ar feiz dispartiet diouz an oberou.** » (1)

Pedi, poania, beza unanet, setu petra houlenn or feiz ha ne vez ket atao êz henn ober. Endro deom n'eus nemed trouz, peb-hini o sach a d'e du, peb-hini o redek warlerh e interest ; n'on eus nag amzer nag êzamant da jom d'en em gompren. Penaoz neuze lakaad or feiz en or buhez ? Eun dra vad e vefe mond da ober eur retred k'oz.

« Eur retred k'oz, a lavaro lod, da ober petra ? N'heller ket goulenn an dra-ze diganin-me ! » Arabad 'eo kredi e hellfed lavared : nann, ken buan all war eun dra ker pouezuz. Ar retred k'oz n'eo ket netra a ré evid eur hristen ! n'eo ket amzer gol'et, n'eo ket eun dra ouspenn deor kennebeud. Piou n'e-neus ket ezomm d'en em denna eun dervez bennag, en eul leh didrouz, da bedi ? d'en em gompren ennañ e-unan, da zarem-predi a-dostoh an Aotrou Doue er peoh, er joa, er garantez ? Jezuz e-unan en em dennas er dezert araog komans da brezeg e Avel. Marteze eo lealded ha nerz-kalon eo a vank deom pa vez ano euz aferiou on ene hag aferiou an Aotrou Doue. C'hoant ho peus da houzoud hag ezomm ho-peus da ober eur retred k'oz ? Lavarit « Oon Tad hag a zo en nenv » war bouezig ha gwelit ha korda a ra ho menozioù, ho santi-manchoù ho puhez gand ar bedenn e-neus Or Zalver desket deom.

(Pennad tennet euz Lizer a Bastor
an Aotrou'n Eskob Fauvel, Koraiz 1957.)

Er hatekiz, emañ an Aotrou Person o tispiega istor Kain hag Abel. O klevet ez eo bet lazeta Abel gand Kain, eur pôtrig a zav a-dôl-trumm hag a houlenn : « Ha paket eo bet ? »

(Ecclesia.)

An Aotrou Kure e-neus displeget istor mab intañvez Naim. Fanchig e-neus selaouet, souezet. Ha p'e-neus ar beleg goulennet outañ : « Petra a zonjez diwar-benn ar burzud-se ? » eñ da respont : « Ha réd eo bet d'ar vamm baour p'ea memestra an interramant ? »

(Ecclesia.)

« Ha plijet eo deoh parabolenn ar mab foran ? » — Ya, a lavar Yannig. Méd, hag ar moh hag a zo bet lazeta er park, ha deut int a-benn da gaoud an hent da vond d'ar gêr ? »

(Ecclesia.)

Eur chaseour euz Norz ar Hanada a zeu da govez d'an iliz tosta : 1.000 km. euz e garter-chase.

« — Abaoe péd sizun n'ez oh két bét o koves ? »

« — Abaoe pemp ploaz, va Zad. »

« — Penaoz ? Méd perag n'ez oh két pignet en eur harr-nij ? »

« — O, va Zad, re gêr eo evid ar pehejou bihan... ha re riskluz evid ar pehejou marvel ! »

(Ecclesia.)

« — Penaoz out deut a-benn da zevel da di ? Peleh az-teuz kavet arhant ? »

« — Me ? Gand al « loi »-Loucheur eo on deut a-benn. »

« — Gand al loa Loucheur ? Bete vremañ, n'anavezan evid se neméd al loa-vanson ! »

« — O ! te 'oar, hirio a vez grêt kalz « loiou » nevez, ha dén ne hell o anave-zoud oll ! »

(Klevet gand an Ao. Gow, Gouezeg.)

eur pennad brezoneg êz

TRAOU GWELET ER PORTUGAL

Ar pennad skrid-mañ a zo êz da lenn. Fiziañs on-eus e hallo beza komprenet gand n'eus forz peseurt Breton o houzoud komz brezoneg. Lakit tud ar vro, en dro deoh, d'e lenn, ha skrivit deom ho soñj. Bennoz Doue deoh.

Bed on bet er Portugal e fin miz Mae diweza, evid eur hendalh (congrès) medisinerêz dalhet e Lisboa, kerbenn ar vro. Goulennet ez eus bet deganin skriva eun dra bennag evid lennerien *Bleun-Brug* diwar benn ar vro-ze. Ken stank eo al leydriou embannet hizio an deiz, ma ne vo ket diêz deoh prena eul levr diwar benn Bro-Bortugal o tiskouez deoh fotoiou euz ar re gaerra (ilizou, abaloù ha kement zo) ha o tispiega deoh penn da benn doare an dud o chom e-barz ar vro-ze.

Setu perag e kavjen diêz sevel eur pennad skrid diwar benn eur vro n'on ket bet nemed eiz deiz enni, ma ne vije ket deuet soñj din euz kement-mañ : kaset kant den da weled eur vro hag hini ebed n'e-nevo da gonta deoh ar memez traou goude e veaj. Hini ebed ne vo eet gand ar memez henchou penn-da-benn, hini n'e-nevo kejet gand ar memez traou hag ar memez tud. Ha dreist-oll, peb hini e-no gwelet ar pez a glaske gweled, e-no desket ar pez a glaske deski, hervez e damm spered hag e zañtimanchou.

Va zañtimant diwar benn ar Portugal an hini eo a gavoh e-barz ar pennadoù skrid da heul, eta. Pe gentoh, « on » santimant, peogwir e oam daou oh ober on tro, va gwreg ha me.

Lisboa. — Krogom gand kerbenn ar vro.

En eur erruoud dre an hent-braz e kaver eur gêr, nevez-flamm, ruiou ledan da valê warno, tier giz modern a beb tu dezo, ha fleur a beb seurt liou war bandennou leton glaz o tispertia ar balioù war o hed. An deiz war lerh, evid or hendalh medisinerêz, e tégouezom én eun ospital euz ar re moderna ive. Bez' e hallfed kredi ez eo Lisboa eur gêr vodern ha netra kén.

Kit gand hent « Avenida da liberdade », avad, beteg en traoñ. Eno emañ ar gar. Hag etre ar gar hag ar porz-mor emañ ar gêr goz, savet war ar menezioù a-hed ar « rio Tejo ». Eno ez eus ruiou striz ha tier giz gwechall. Debret on-eus er harter-ze e-barz unan euz ar restorañchoù koz. Koz int, nemed kempennet brao ha fihet kaer, da rei degemer d'an dud pinvidig ha d'an douristed. Mitizien gwisket giz ar vro, gand tavañjerioù koant, a zervij deoh meujou a beb seurt, druz ha lart peurliesas gand an eoul olivez a zo bet lakeet d'o farda. Med, gand gwin ar vro, kreñv ha saouruz, ar boued-se a zo dispar. Ha goude n'ho-pefe ket gwall naon, e vije digollet o vond da zebri eno, peogwir e vez kanet deoh, gand merhed yac'hank, kanaouennoù koz hed-ha-hed ar pred. « Domaj eo ne gomprenit ket ar pez a ganent », eme din eur Portugalad... Eun nebeud gerioù am-eus komprenet, koulskoude, ha n'eus forz penaoz, an ton a zo brao a-walh da zudia an dén. Ma ho-peus tro da vond da Lisboa, n'ankounac'hait ket restorañchoù ar ger goz, eta, ar re a vez skrivet warno : « amañ e vez klêvet « fados », rag, dizoñjet am-oa lavared deoh e vez gree « fados » euz ar seurt kanaouennoù.

Goude ar « fados » e kave din e anavezen karterioù kosa Lisboa. Ne oa ket gwir. Eur mignon a lavaras din en deiz war lerh : « Bed oh bet e-barz karter koz-koz Lisboa ? » — « Ya, peogwir on bet o klevet ar « fados ». — « N'eo ket eno. Muioh war an tu kleiz, pa zeller ouz ar porz-mor... » Ha me ha soldet ouz va harjenn. Evid gwir, muioh war an tu kleiz, ez eus eun dachennad ruiou striz ha korvigellet. Deom beteg eno. Setu ni erruet. Bremañ e welom traou all ! Da gredi 'z eus emañ erruet e-barz rest ar hêrioù ! Da ziwall a zo d'en-em-

goll, ken luziet evel m'eo ar ruiouigou-ze, o trei hag o tistrei, o strisa-distrisa, o sevel pe o tiskenn. Ne vije tu ebed d'eun oto da dremen dre eno, nemed eun « isetta » e ve, marteze... N'eus forz penaoz, oto ebed n'on-eus gwelet er harter-ze. N'eo ket goulo ar ruiou, koulskoude. Heñvel ouz eur rummad merien eo an dud o vond-dond drezo, re vraz ha re vihan, paotred ha merhed. N'int ket euz ar re binvidika, a-dra-zur. Marhadourien legumach pe 'frouez, marhadourien pésked o krial war bouez o 'fenn, merhed azezet war an treujou, oh aoza pésked. Tud paour da weled, med tud onest, moarvad, kén e teu soñj deom chom da zebri en o mask. Ha ni da brena eun dorz vara hag eun tamm frouez (abrikez ha kerez), ha mond e-barz eun davarn. Izelloh egéd ar ru ema leur an davarn-ze, ken e vez teñval a-walh e-barz. Med, gand an amzer domm o ren e Lisboa, eun tammig distan ne ra ket a zroug d'an den. An ostiz a zo eur paotr e kreiz e vrud, gwisket nêt. Eun dén a dres, moarvad. Iskiz eo diabarz an ti, gand eur bern podou priaj ruz peotramant gwenn a-ispilh a-uz d'ar hontouer. War hemañ, boulou fourmaj zo da werza. Setu me o prena unan da hirraad ar pred, en eur houlen euz voutailhad gwin ive, evel just. Daoust d'ar gwin-ze beza unan euz ar re varhadmata ér vro, ne oa ket fall, na tost ! N'eus kén nemed gwin dreist e-barz ar Portugal ive, rag, gand an heol-griziaz, ar rezin a zo dous-kenañ.

LISBOA, karter koz, tost d'ar porz-mor. Eur vaquez a zo oh aoza pésked evid he lein, dirag he zi. « Ma ! a lavare-hi, tennit eur foto ma karit. Ne ran forz, peogwir n'in ket da Bariz da weled va 'fenn ! »

Goude lein, setu ni o pourmen adarre ér harter-ze da denna fotoiou, peogwir eo deut an heol da splanna, goude eur barrad arne. Plijadur am-eus o solded ouz ar fotoiou-ze hizio, péder zizun goude beza tennet anezo. Anad eo, war ar skeudennou-ze, e felle d'an dud o chom e-barz ruiou kosa ha paourra ar gerbenn, kempenn o zïer ar gwella ma hallont, peogwir ez eus podadou fleur kaer a-ispilh ouz peb balkon. En traoñ, war dreuzou an doriou, e welan merhed o fistilha (o ragachi), na petra 'ta ! Paotred zo o tremen gand traoù a beb seurt war o choug : barrikennou, tammou arrebeuri (meubl) koz, ha me oar me ! War unan euz ar fotoiou, am-eus tapet euz vaquez gand eur chal du war he choug hag eur gravatenn zu war he 'fenn : dilhad merhed ar vro. War ar mêz, e vez gwelet re seurt-se war an henchou hed-ha-hed. E kêr Lisboa n'eus ket kalz kén avad. Dirag o zi, merhed all a zo o farda pésked evid o lein,

bugale o solded outo. Ar re-mañ a zo du o beg, o daouarn hag o dilhad. Louz-kenañ eo ar vugale e-barz ar broiou-ze, peurlies. Lezet e vezont da ober ar peza houlennont, evid doare. Ha koulskoude, an dud vraz a zo nêt o dilhad, daoust dezo beza gwisket paour a-walh, e-giz ar paour kêz hini koz a zo o klask gwerza traoù dister (kribou, spilhennoù, perlez ha kement zo) war dreujou e di. Sellit én neh, hag e weloh, a-uz d'an nor, eur skeudenn gaer euz ar Werhez greet gand karzezennoù feilhañs glaz, a vez greet « azulejos » anezo, hag a véze implijet gand an arabed da ficher palezioù ar sultaned.

Lezom an hini koz dindan skoazell Gwerhez e di, ha deom en dro d'on-oto, chomet eun tammig pelloh dirag ar porz-mor, war eur blasenn vraz, « proça do comercio », ha setu ni diouztu e-kreiz eur gêr voderen adarre, merhed gwisket giz Pariz « dernier chic » o vond hag o tond drezi. Ar Portugal eo an dra-ze ivê : kichenn ha kichenn, traoù modern etre daouarn ar re binvidika ha traoù koz gand ar re baourra, da lavared eo gand al lodenn vrasa euz an dud. Med, evel just, buhez ar re baour a vez gwelleet tam-ha-tamm, dre ma teu an traoù modern da veza stankoh ér vro. Hag ar gouarnamant a labour evid sevel tier mad, neket hebken evid ar re binvidika, evel m'emaoh o vond da weled.

E kichenn Lisboa e vez savet tier nevez gand sikour ar gouarnamant. En eun dachenn, tier evid « an dud etré », na re binvidig na re baour. Kaer-kenañ eo an dachenn-ze, rag, divennet eo d'an dud o sevel eun ti eno, golei ouzpenn eur bevarenn (eur hard) euz an douar gand an ti. An tri hard euz an dachenn a jom eta d'ober liorzou. Ha stank eo ar fleur e-barz ar re-ze, e hallit kredi ! Ar bortugaliz a oar ober war dro ar fleur, evid doare. En eun dachenn all, ema an tier evid ar vicherourien. Savet e vezont gand ar gouarnamant ha pêet tam-ha-tamm, beb miz, gand ar micherour. Ma teu hemañ da vervel, he-deus e intañvez an ti evid netra. Keriadenn nevez ar vicherourien a zo brao ivê, gand toennoù ruz ha mogerioù gwenn-kann o splanna dindan an heol. Bodet eo an tier-ze en dro d'eun iliz nevez-flamm. Du-ze, sellit, e vez savet ilizou gand ar gouarnamant e-kreiz ar harterioù nevez. Hag e kichenn an iliz ema an ti-kêr, ar skolioù hag eun ti skoazella (centre social). Setu aze a zo mad.

Gweloh zo hoaz, d'am soñj, e kichenn Lisboa. Eun dra nevez e-barz ar bed. Eur prizon. Ya, tudou, eur prizon. N'eo ket eur prizon heñvel ouz ar re all, avad. N'eus ket mogerioù uhel en dro dezañ. Tro ar prizon a zo greet gand savadurioù, hag eur porz braz a zo e-kreiz. Kement-se a zégasfe soñj d'an den euz eun ti-labour bennag, pe euz eun atant (eur feurm) vraz. Ha gwir eo ive, peogwir e tle ar brizonidi labourad war o micher, pe neuzé déski unan, ma n'o-deus désket nemed laerez araog. Eur seurt galeou, a zoñjit marteze. Neket, neket. Ar peza vez klasket e-barz ar prizon-ze eo addéski d'ar brizonidi gounid o buez en eur mod onest, dre o labour. Sklêr ha splann eo, peogwir e vezont pêet evid o labour e-barz ar prizon, kén e hallont kregi diouztu da rei arhant d'o 'familh. E gwirionez, an drederenn euz o gopr (salaire) a vez kaset d'o 'familh, beb miz ; an eil drederenn a vez roet dezo diouztu ; hag an trede lodenn a vez roet dezo pa 'z eont er-mêz euz ar prizon, da vired outo da glask laerez diouztu adarre, peza a c'hoarvez aliez pa ne vez tamm arhant ebed e-barz godell an hini a zo o tond er-mêz euz an toull-bah. Re abred eo evid gouzoud ma vo tennet kalz gounid euz ar seurt prizonioù, koulskoude. N'eus forz. Setu eur vroig ha n'he-deus ket aon da vond war raog, daoust dezi beza kalz bihan-noh ha kalz paourroh egéd on hini. Med, evel ma lavare din eur paotr euz ar vro, « ni on-eus ar memez ministr kenta, an Ao. Salazar, abaoe 22 vloaz. Ha c'hwia a zo eur wech muioh heb gouarnamant ! C'hwia a vez o cheñch gouarnamant atao. N'eo ket e mod-se e vez greet labour vad. » Re wir, siwaz deom !

(Da genderhel.)

Dr J. Tricoire.

AN AOTROU MÊR HA GWREG AR BOULONJER

A beb tu eh errue klemmou e ti-kêr Plounetra ! Poent oa kas an archerien da lakaad gwreg ar bouloñjer en he 'flas ! Poent oa klask eun eil bouloñjer ! Er parrezioù tro-war-dro e veze kaset bara war ar mêz, e Plounetra ne veze ket, ha n'oa pennkaoz nemed Annaig, gwreg Laouig, ar bouloñjer ! Chanig ar Gerveur n'he doa ket bet a vara war zigarez ma n'he doa ket ar gont just ! Perig an Ti-Braz, eur paotrig eiz vloaz, a oa bet kaset er-mêz euz ar vouloñjêrêz da gempenn e voutou ! Kement-se n'oa ket evid padoud ! An aotrou mêm a dlefe lakaad urz er barrez ! Perag lezel Annaig d'ober he reñkou evelse ?... Ha me oar-me petra c'hoaz ?...

Nebet maro, an aotrou mêm ! Laouig a oa euz e gostezenn !... Evelato, Annaig a yee eun tammig re-bell !... Hag ar votadeg a dostee !... Ar gostezenn-all a implijfe kement a ree Annaig eneb an aotrou mêm !... Petra d'ober ? Goude beza skrabet e elgez eur pennad, e houlennas digant Yann, ar sekretour :

— Penaoz dond a-benn da lakaad Annaig da gompren n'eo ket mad ar pez a ra ? Emañ-hi oh ober gaou ouz ar gostezenn vad !...

— N'ouzon ket, Aotrou Mêm.

— Pebez abadenn, Yann !

— Sur, Aotrou Mêm. Marteze an Aotrou Person a gavje an tu warni ?

— Ne blij ket din lakaad an Aotrou Person en afer-mañ !

— Mad, Aotrou Mêm : ne welan den-all ebet barrekoh egetañ da zirouestla ar gudenn !

— Trist eo, Yann, gweled ar barresioniz o tond da gerhed bara dindañ n'eus forz pe seurt amzer ! ha Laouig eun oto dezañ ! Ne soñj ket din e ve bet hoaz an disterra torz vara enni !

— N'eus riskl ébéd, Aotrou Mêm ! Laouig e-unañ a rank cheñch boutou evid sevel en e oto !

— Gwel, en deveziou-mañ, Yann : penaoz a gav dit e hello tud ar Gerwenn dond d'ar vourh, dre an erh, da gerhed bara ? Laouig a dlefe mond beteg eno gand e oto !

— Laouig a zo kontant. Annaig eo !...

— Mond a ran d'ar gêr, Yann. Marteze e teuio eur zoñj vad bennag din en hent ! Kenavo, Yann.

— Kenavo, Aotrou Mêm.

Chomet e-unañ, Yann a zonjas ive oa mall braz lakaad Annaig en he reñk ! Med den n'e-noa hoaz kredet ! Annaig a oa libr ha mestrez en he zi ! Ar vouloñjêrêz n'oa ket eur hraou ! Annaig n'e-noa ket amzer da goll da glask moneiz da rei ar rest ! Setu ar respoñchou e-noa bet eñ e-unañ p'oa bet oh esa lakaad Annaig da entent rezon. Kuit da gaoud trouz, oa deuet Yann buan er-mêz da gonta e zigemer d'an Aotrou Mêm.

Epad an noz an-erh a gouezas heb ehan da diouz ar mintin e oa eur gwiskad mad.

Wardro nav eur, eun den koz en em gavas e bourh Plounetra. Eur vuzetenn war e gein, louz ha roget e zilhag, plouz hir er-mêz euz e voutou, eun tok koz deuet da veza glaz gand an heol hag ar glao, eur baro hir, eul lunedou du war e fri da ziwall e zaoulagad diouz lindr an erh, eur penn-baz en e zorn, setu poltred ar paour-kêz ! Pa welas ar vouloñjêrêz e valeas gand muioh a diz. Ki ar marichal a deuas beteg ennañ en eur harzal. Med an den koz a zavas e benn-baz hag ar hi a yeas d'ar gêr, e lost en e haol.

An den a jomas a zav e toull an nor. Steki a reas e voutou ouz ar voger araog lopa war an nor. Dioustu e teuas Annaig da zigeri, eun hanter sailhad zour ganti.

— En an' Doue, eme an den koz, e vouez o krena, va lezit, va intron vad, da vond da domma va izili ha da zeha va dilhad e kichenn ho forn !

— It gand hoh hent, va den mad ! eme Annaig. Amañ n'eus ket a blas da domma. M'ho peus riu, grit evel ar re-all : labourit !

— N'on ket evid labourad, re-goz on deuet !...

— Al labour n'e-neus morse lazet nemed ar 'feneanted ! a respontas Annaig.

— Va lezit da vihanna da vond dirag genou ar forn da zeha va dilhad !

— Da zeha da zilhag ! eme Annaig, dicheg. Da zeha da zilhag ! Kerz dillo gand da hent !

— En an' Doue !...

— Sell ! setu amañ « en an' Doue » ! eme Annaig en eur daoler ar zailhad zour ouz an den koz, araog sarra buan an nor.

Ar paour-kêz koz a jomas nehet braz ! Ober a reas daou pe dri baz evid mond kuit, med dond a reas erfin war e giz da skei a-darre war dor ar vouloñjêrêz. Annaig a erruas raktal war an treuzou, eur banerad toaz etre he diou-vreh, eun droug enni !

— Penaoz ? n'out ket eet kuit hoaz ? Tamm koll-bara ma 'z out ! Feneant !

— En an' Doue !...

— Adarre !...

Ha souden Annaig a skuilhas he 'fanerad toaz war benn an den koz. En taol-mañ e kerzas kuit ar buhanna ma hellas, epad ma chome Annaig en he dor da grial warnañ a-bouez he 'fenn keit ha ma chomas a-wel dezi. An amezeien a deuas ive war o zreujou da c'hoarzin ; eur hoz mous a daolas diou pe deir voul erh outañ. Prestig goude, Annaig a zarras he dor pa ne welas mui an den koz.

Diouz ar pardaez, mevel braz an Aotrou Mêm, eur pakad dindañ e gazell, a vountas dor ar vouloñjêrêz.

— Petra 'zo Jakez ? eme Annaig, laouen.

— Ezomm am oa da zond d'ar vourh hag an Aotrou Mêm e-neus lavaret din digas ar pakad-mañ deoh.

— Eur pakad digand an Aotrou Mêm ? eme Annaig sebezet.

— Ya, Annaig. Hag ouspenn e-neus lavaret din goulenn ouzoh daoust ha plijoud ha ra deoh ?

— Neuze e rankan gweled petra 'zo ebarz ?

— Ya, Annaig.

Prez warni, Annaig a freuzas ar pakad. Dindañ tri rumm baper teo, Annaig a gavas eun dorzig vara gand eur gartenn merket warni : « Bennoz Doue, Annaig. Va gwella gourhemennou evid an digemer bet greet din er mintin-mañ. Taolit evez ouz ar beorien ha bezit mad ouz an dud. — Sinet : An Aotrou Mêm. »

— An Aotrou Mêm oa !... eme Annaig en eur goueza war eur gador. An Aotrou Mêm, oa !...

— Ya, eme Jakez, « an Aotrou Mêm oa ! » Ha goude ma ve bet eun all, daoust ha mad e ve bet ar pez ho peus greet ? Kenavo, Annaig !...

Ha Jakez kuit en eur c'hoarzin a-bouez penn !

Eur hard-eur goude, ar vourh a-bez a ouie an abadenn ! An Aotrou Mêm n'e-neus resevet klemm ebet mui diwarbenn Annaig, gwreg ar bouloñjer ! Ha da zeiz ar votadeg, Aotrou Mêm Plounetra e-neus bet, a-bell, ar muia mouezioù !...

Yann Gorrigan.

BOURJINEREZ

CHANNED DA VAZE. — Hañ ta ! Maze, petra lavar ar medesin euz da wreg ?

MAZ. — Ar medesin, ar medesin, ro peoh din, Channed ! Henez n'eo nemed eul laer ! Daou hant lur e-neus goulennet diganen evid beza lavaret din e oa kollet, ha ne oa mui netra da ober dezi.

CHANNED. — Eun druez eo kement-se !

ISTOR AR BLEUN-BRUG

(kendalh)

1910

Digorit *Feiz ha Breiz* 1910, p. 222, evid gouzoud petra 'dlee beza konkour-riou ar han er bloaz-se. An dro genta oa da strolladou kanerien ha strolladou kanerezed — dispartiet avad — ha da ganerien pe ganerezed — peb hini en e bart e-unan — da gemered perz er honkour, digoret evid Bro-Leon hebken.

Ar gouel a oe kaerloh eged er bloavezioù all, rag an amzer a oa bet a-du gand ar Bleun-Brug.

Savet oa bet eur patronaj e Kergrist, gand an Aotrou Perrot, evid Sant-Nougaiz. En-dro dezañ eun teatr dister a oa bet greet gand pleñch ha liñseriou gwenn.

Boulhet oa bet ar gouel gand eur brezegenn war emgleoioù an tadou a 'familh ; ar prezeger, dispar anezañ, oa an Aotrou Madec hag a vezo diwezatoù, hervez m'eo bet kontet amañ gand an Aotrou Cornic (Bleun-Brug Landivizio), gwelet o klask sturia ar Bleun-Brug.

Konkour ar pennad skrid brezoneg a oa bet barnet en doare-mañ : « Poaniet 'zo bet kenañ gand ar pennad skrid brezoneg ha deut eo braoig gand unan ben-nag. E kement se eo red anzav n'eo ket boaz ar vugale da skriva en o yez. N'eus ortograf ebed, koulz lavared, er skridou digaset. Muioh mui e welan e ve tremen mall deom kaoud, er Finister, eun ortograf, ar memez hini evid an oll. Ha peur e c'hoarvezo kement se ? »

Arabad klask war *Feiz ha Breiz* ar pez a dremenaz goude kreisteiz. Chomet eo bet mud ar gelaouenn.

1911

Seizved gouel ar Bleun-Brug.

Dalhet e vo d'ar 14 a viz Gwengolo e Sant-Nouga.

« Darempredet e vezo er bloaz-mañ evel ma n'eo ket bet biskoaz, n'eo ket hebken gant Leoniz, met gant Kerneviz ha Tregeriz. »

Ar gouel a oe digoret gand eun overn, hag a echuas gand bennoz ar Sakramant meulet ra vezo. « Da ziv eur ar bobl a en em zastumas dirag an teatr savet er meaz, herminigou Breiz ha tri liou Bro-Hall o ficher warnezañ. »

C'hoariet e oe « An Divroet ». Klevet e oe lazou-kana Sant-Loeiz Brest, Kastell-Paol, ha Landivizio. Pevarzeg laz-kana a zeuas, en o zouez unan a Vro-Gerne hag unan a Vro-Dreger. Botrel hag e wreg a hoarias « Doric he Lena ».

Feiz ha Breiz a ro da anaoud e oe diêz d'an dud klevet an abadennoù, abla-mour d'an avel.

Bleun-Brug ha Keryann.

Kaoz a oa gand an dud abaoe eur pennad edo maner Keryann da veza prenet gand ar houarnamant. An Ao. Perrot a oe lakët nehet. Muioh mui a dud a deue da oueliou ar Bleun-Brug, e deatr a veze da zevel beb bloaz, gwall zister oa. Soñjal a reas prena bali ar maner, ha lakaad sevel eno eun teatr braz, evel hini Santez Anna Wened ha kaoud eun doare Oberamergau.

Prenet e oe Keryann gand ar houarnamant. Divizet e oe war ar brenadenn-e e kambr an Deputeed d'an 30 a viz Meurzh 1911.

Ha setu petra lavaras an Aotrou Markiz an Estourbeillon, kannad, hervez *Feiz ha Breiz* (Even 1911, p. 84) :

« Comme député breton et comme président de l'Union Régionaliste Bretonne, la grande association décentralisatrice qui a pris l'initiative et a été la fondatrice à Saint-Vougay de cette fête des fleurs de bruyère (Gouel ar Bleun-Brug) dont a parlé M. de Mun à propos du congrès qui eut lieu à Saint-Pol-

de-Léon, il y a quatre ou cinq ans, je tiens à m'associer aux paroles si justes et si patriotiques de M. Even et de M. de Mun. »

N'eo ket bet dislavaret ar gerioù-ze gand an aotrou Perrot, ha zoken, kalz diwezatoù, e 1942, pa oe enoret an aotrou 'n Estourbeillon, Y.V. Perrot a reas meneg euz ar Bleun-Brug, merh an U.R.B. » (*Feiz ha Breiz*, 1942, p. 216-222.)

Peseurt kentel tenna diouz an testenioù istorel-ze ? Ar verh a zo ganet e 1905, an dervez ma oe, evid an dro genta, ingalet bleunioù brug e Sant-Nouga hag e Bro-Leon, ha n'eo ket bet gourvadezet nemed bloaz war-lerh, e 1906, ha badezet gand brall ar hleier e 1907, evel m'eo bet skrivet amañ nebeud mizioù a zo.

Ouspenn-ze n'e-neus ket an U.R.B. kendalhet gand ar hiz e neb leh all.

1912

Ar Bleun-Brug, eñ, ne hellje ober netra heb diêzamant ma ne vije ket diazezet hervez al lezenn. Ha neuze ar houarnamant, perhenn ar maner, a oa ruz he liou, hag ar Bleun-Brug a veze, hervez an oll, liou ar gredenn gantañ. Ar re Ruz a zoñje sevel « Les Amis de Kerjean » en-dro d'ar Mirdi a vije renket er maner ha marteze ober eun dra bennag.

Diouz e du ar Bleun-Brug a zoñje prena ar vali ha sevel eun teatr brezoneg. Evid se e oa red d'ar Bleun-Brug beza eur gevredigez hervez al lezenn. D'ar 25 a viz Meurzh 1912, a oe renket Reolennoù ar Bleun-Brug, ha diazezet da vad. Er « Journal Officiel » (12 Octobre 1912) e lenner kement-mañ :

« 30 Août 1912. Association du Bleun-Brug de Kerjean. Objet : Encourager les manifestations de la vie bretonne en littérature, art, économie sociale. Siège : Manoir de Kermenguy, en Cléder, Finistère. »

Ar reolennoù a lavare :

« Il est placé sous la haute direction de l'évêque du diocèse et sous le patronage de certaines personnalités particulièrement connues pour leur attachement au pays breton. »

Ar rener meur oa an Aotrou Kont a Gervengi.

Er bloavez-se, 1912, ar gouel a oe lidet d'an 12 a viz Gwengolo, e kastell Keryann, gand aon ar glao. An Ao. Albert de Mun, député ar vro ha den helavar dreist, desket braz, doujet er Frañs a-bez, a oe e penn ar gouel.

Ar Bleun-Brug e-noa ingalet, war eun dro gand roll ar gouel, diou follenn ma lenned warno reolennoù ar gevredigez hag eur pennad-skrid dindan an tal-benn : « La Renaissance bretonne ».

Ar pennad-se a zigase da zoñj er stourm greet a-eneb da ene Breiz e-pad an 30 vloaz tremenet. Ar Bleun-Brug a felle dezañ, dre ar prezegennou, ar journalioù hag an teatr, dihani er Vretoned al lorch euz o bro, ha lakaad ar brezoneg en e blas ar gêr, en iliz, er skol, hag ober euz ar Vretoned eur bobl o houzoud ervad diou yez, peogwir n'eus enebiezh ebed etre ar brezoneg hag ar galleg, evel ma ne da ket ar hatekiz a-eneb d'an « table de multiplication ».

Ar Bleun-Brug a zo o paouez prena bali Keryann hag a zo e soñj sevel eun teatr. « La fête des Bruyères, sorte de revue solennelle de tout ce qui sera fait pendant l'année, dans le Léon, au point de vue régionaliste, rendra les œuvres plus fortes en les groupant et fera l'âme du pays plus bretonne que jamais. Elle sera la fête de la Tradition, la fête des Bretons qui veulent aller de l'avant sans rien abdiquer de ce qui a fait la gloire de leur race dans le passé. »

E Bleun-Brug 1912 e oe eur honkour evid al lazou-kana, hag evid an dud o kana en o 'fart : renet e oe ar honkour-ze gand Maurice Duhamel, penn-skri-vagner ar « Chansons de France » hag a zastumas 400 ton breizeg, gand Guillermit, kelenner war ar zonerezh hag ograouer e Sant-Loeiz, gand an Ao. beleg Guillermit, aozour dastumadennoù tonioù koz ha mignon braz da Bourgault-Ducoudray, ha gand an Aotrounez beleien Boucher hag Hervé, en daou-mañ

beo hoaz. Ar zekretourezed a oa an dimezelled a Gervengi hag a Voisanger. Ne zeuas ar wech-mañ nemed 6 laz-kana, an oll anezho euz a Vro-Leon.

Strollad Sant-Nouga a hoarias « Mouez ar Gwad », pezh-c'hoari diêz a-walh hag a roas tro da zantoud pegen red e oa renka gwelloc'h ar jeu. Setu perag e oe embannet war *Feiz ha Breiz* peseurt teatr a felle d'an Ao. Perrot sevel. Eun dra dispar, hag en tu all d'an arhant a helle dastum evid e zevel hag e zerhel e-rañ. Pa lenner roll ar brofourien e komprener e oa re gaer an huñvre.

1913

D'an 17 a viz Meurz 1913 e oe an Ao. Perrot anvet da gure e Sant-Tegonneg, dres d'ar mare ma oa Anatol ar Braz o paouez goulenn ma vije sikouret an oberenn dalvouduz-se hag a hellje beza e Bro-Leon ar pezh a oa, e Santez-Anna-Wened, teatr brezoneg an Ao. beleg Job er Bayon.

Pa guitaas Sant-Nouga, goude eur himiad fromuz, e chome Keryann heb teatr ebet, ha diêsoh e oa renka gouel ar Bleun-Brug pell diouz an Ao. Perrot.

Bleun-Brug 1913 a oe dalhet e Kastell-Paol, gand eur program heñvel ouz hini ar bloaveziou a-raog. Paotred Lesneven a hoarias « Emgann an Tregont ».

Erwan ar Moal (Dir-na-Dor), — hag a oa krog da skriva e *Feiz ha Breiz* dindan e lesano « Eun Tregeriad », — a houlennas ma vije abadennoù labour e-pad gouel ar Bleun-Brug, ha ma vije astennet ar gevredigez war Breiz a-bez.

Edo e hoant war-nez beza sevenet, ha kendalh 1914 a oa o vond da veza dälhet e Gwengamp pa darzas ar brezel.

L. Lok.

GERIOU - KROAZ

Diskouñ da goulenn an niverenn 101.

F	A	L	H	E	R
R		A	E		U
O	P	O	A	Z	
T	O	L	L		
E	U			L	E
T	I	Z			N

A-Blên. — 1. Hennez e-neus kalz arhant. — 2. Diou vogalenn euz liou. Ragano gour liez (pron. pers. pl.). — 3. Douar gleb, pe neuze eur chapel e leh e vez grêt pardoniou braz Santez-Anna. — 4. E-barz. — Eur paotr hag a gemer ar pezh n'eo ket dezañ. — 5. Rei a raio. — Gand honnez e tebrit ho souhenn. — 6. Pevar real. — Ragano gour liez. — 7. Kontrol euz (a-)uz. — 8. Ar re-ze a vez deuet gand ar yar.

A-Zerz. — 1. Warno e vez skrivet, hag e vezont goulennet diganeñ gand an archerien. — 2. Unan a zo bet roet deoh, da zeiz ho padéizant. — 3. Eur stêr hir euz Bro-Afrik. — Enni e vez lavaret an overenn. — 4. Gand an danvez-se e vez grêt tok ar Vretoned. — 5. Evid diskouez an traou a zo ditte. — 6. Peb hini ahanom e-neus unan o tiwall warnañ, ha mad eo peri anezhañ. — Penn kenta ar riyin. — 7. Eur plañ, eur vaouez a renk uhel. — 8. Eul loen a zervij mad an den (kemmet). — Ar hri a laoskit pa ho-peus poan.

	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

mad eo... gwelloc'h 've...

Soñj ho-peus euz ar pennad diwar benn skritell ar vagon-restorant, war niverenn 97 ar Bleun-Brug? Soñj ho-peus e tiskoueze an tamm frazenn-ze e vez red kaoud disiziañs euz ar Frañsizien hag an Italianed, pa n'eus ken nemed lavared d'ar Zaozon ar pezh zo da ober, hag, erfin, e vez red gourhemenn d'an Alamaned?

Ha soñj ho-peus, ive, e felle din gouzoud penaoz o-dije lavaret ar Vretoned. Responchou a felle din kaoud...

Ma! Pemp respont am-eus bet. Ya, pemp. Nebeudig eo, a zoñjo ar pennou teñval. N'eo ket ken fall-ze, a zoñjo ar re all (al lodenn vrasa...), rag, ma ne vije bet nemed tud evelto, ne vije bet respont ebet...!

N'eus forz penaoz, setu amañ ar responchoù a zo deñt beteg ennon:

- 1° *Eur wech pêt ho tamm skodenn, ho-pet ar vadelez da bedi paotr-ar-zervij da rei ho tiskarg deoh.*
- 2° *Debrit, evit, pêt ho skodenn — hag ho tiskarg n'ankouait da houlenn (R. Praud, Le Mans-Robinson).*
- 3° *Pedet eo peb hini da houlenn e notenn en eur bêa. (Fr. Charles-Chevalier, Solesme).*

Ar frazennoù-ze n'int ket gwall zisheñvel diouz ar frazenn halleg, evid ar pezh a zell penaoz e tleer komz ouz an dud. Daoust hag-eñ e vije ar Vretoned heñvel-mik ouz peurrest poblañs Bro-Hall? Nann. Rag, an diou respont diweza a lakaio ahanoh da gompren o-deus ar Vretoned o « zamm tresou » ive. Lennit, kentoh:

4° *Araog pèa, mad eo goulenn an notenn. (Inizan, Pariz).*

5° *Gwelloc'h 've goulenn eur paper digand paotr ar vagon. (Toulhoat, Kemper.)*

Setu aze paotred fin, avad! Dleet eo kaoud fiziañs e-barz onestiz an dud, a-dra-zur. Nemed... nemed... piou 'oar? Lakepoded, hailhoned, tud dizonest a vez kavet e peb leh ive, zokén e-barz ar bagoniou-restorant... Neuze, « mad eo », « gwelloc'h 've » goulenn eur paper. Ya, ya, gwelloc'h diskredi war an dud. Ar Vretoned a oar mad an dra-ze... ha me, n'ouzon ket (n'on ket Breton, ive!), rag, gwelloc'h e vije bet din mond d'ho kweled d'ho ti, evid kaoud ho respont. Plijadur am-mefe bet oh ober se, ive. N'am-eus ket amzer, avad. Se a zo kaoz e vo gwelloc'h deoh kas ho respont dre lizer, eur wech all, memez tra!

Va mamm-gaer, Doue he fardono, he-dije lavaret, sur a-walh: « Divizit kaoud eun notenn, seul wech ma pêt. » Pezh a zo heñvel a-walh: red eo « divizoud » evid kaoud eun dra bennag digand ar Vretoned, am-eus aon.

Dr J. Tricoire.

FURNEZ AR RE GOZ

Yann ha Channed e peb foar a vez kavet
Nemed er gêr e vent chomet.

El leh ma vez tri
E vez toull an ti.

Ar pezh a oar tri
Ne jom ket pell en ti.

TENZOR AR BREZONEG BEO

11. Aez.

Vallée a laka « peu usité » evel ano : aise, aisance, facilité, commodité.

E Gorre-Leon e vez implijet aliez.

« aise » : « *Ne vez en e aez nemed en e wele* ».

« aisance » : « *An dud-ze a zo en o aez pell « zo » (o-deus eun tamm peadra).* »

— « Aez o deus » (N'int ket paour).

« facilité » : « *N'am-eus ket aez da jom pelloh* ». (Mond a rankan kuit.)

15. Ano.

E Leon e vez lavaret : « *Pe ano ho-peus* » ; e Kerne e vez lavaret : « *Pe ano oh ?* ». Gwelloc'h e kavan doare-komz bro-Gerne a ra gand an ano eur gér-doareenna (attribut) ha n'eo ket eun dra perhennet.

Evid an oad eo ar memez tra : « *Pe oad ho-peus ?* », eme Leoniz, « *Pe oad oh ?* » eme Kerneviz. « *Eur paotr-yaouank ugent vloaz* » — « *ugent vloaz eo* ». E leh : « *ugent vloaz e-neus* ».

Doare komz Leon a zo amañ tostoh d'ar galleg.

24. Abaoe

= « dija » e Goezeg.

25. Abilhetez.

gg. eur founilh da lakaad gwin en eur voutailh. (Foulenn a lavarer ive e kornadou a zo, e leh founilh.) (Kerlann, Tregon, 1941.)

Troude a laka foulenn pe founilh evid ar gér galleg entonnoir.

26. A-hiz ! a-hiz !

D'eur hi evid e hisa. (Kerlann, Tregon, 1941.)

27. All ! All ! All !

= paouezet, echu eo ! gand ar vugale pa vezont o c'hoari. (Kerlann, Tregon, 1941.)

28. Allig.

g. petit maquereau. (Kerlann, Tregon 1941.)

29. Alhwez.

Spilhenn-alhwez = épingle à nourrice. E Sant-Segal *spilhenn alhwez* (Y. Madec 1942). E Gorre-Leon : *spilhenn war alhwez*.

30. Alvaon

= ar zouez. « *An alvaon a zo kouezet warnon* ». (J'ai été tout étonné.) An alvaon a dalvez kement hag ar gér *sabatur*. Eun alvaon a zo eun den abaf, diez rei dezañ eun dra bennag da gompren. (Sant-Segal, Yves Madec, 1942.)

31. Ambuzuilh

= krommet gand an oad ; « *ambuzuilh eo* » (il est cassé par l'âge). (Sant-Segal, Y. Madec, 1942.)

32. Ampar.

g. an hirder etre ar meud hag ar biz-yod. Ar vugale a vuzul evel-se pa vezont o c'hoari an deñv. Galleg : empan. (Kerlann, Tregon, 1941.)

E leh all e vez lavaret *rahouenn*.

33. Amzer.

« Etre daou benn an amzer » = dalhmad (Bali an neñv, p. 3).

34. A-radenn.

« *Ar c'houezenn a goueze a-radenn diouz e dal* », a veradou stank stank. (Kleder.)

Ernault a skriv « aradenn » a zeufe, evitañ, euz ar verb « arad » hag a dalvfe : enchainement, série, suite, chose prolongée comme un sillon fait à la charrue.

Ar gér « *aridennad* » a vez implijet ive aliez evid lavared traou hag en em heuilh stank : « eun aridennad menezioù », « eun aridennad gwez ». — « Eun aridennad gériou groz a zeuas gantañ. »

35. Aresed.

E Kleder e lavarer « *aresed gand* » = ken uhel hag... « Digas eun daol all aresed gand houmañ. »

[F.F. A-rez eo an droienn-lavar halleg koz « *à rez de* », distroadet diwez-zatoh gand « *à ras de* », pe « *au ras de* ». Gwellit *araser* (les talus, etc.). Buffon a skrive hoaz : *à rez de terre*. Ar stumm koz n'eo chomet e galleg nemed e *rez-de-chaussée* an astaj a zo a *resed gant an hent*.]

Aze e kavom ar gér *rez* : au niveau. « Laka eun werennad gwin din, *rez ar bord*. »

[F.F. Er gér *a-reset* e kavom eun dibenn-gér koz — *hed* (ed e Kembraeg) a verke gwechall an derez kevatal (équatif), evel m'eo merket an derez uhelloc'h (comparatif) gand — *oh hag* an derez uhella (superlatif) gand — *a*. E Kembraeg e leverer : Y mae fy chwaer *cyn hyned â chwi* : va hoar a zo *ken koz* (hen, gwelit Henaff, hen-a) *ha c'hwî*. » An dibenn-gér — *hed* e-neus krefiveet z en s : a-rez-hed, a resed, evel ma ra — *oh hag* — *a* e koz, kosoh, kosa. Hirio, e brezoneg e vez savet an derez kevatal gand « *ken... ha* » hebken, e leh » *cyn...* — ed â (= *ken... — ed ha*) e Kembraeg.]

36. Ariez.

gg. distaget ar-yez : boazamant, « manie » e galleg. « *An ariez-se e-neus* » (Plouarzel, Mab Arzel, 1942). Vallée : *yez* : façon, manière. E Kleder « *Ar haz a glask rei da gompren en e yez* ».

37. Arosi.

E Gorre-Leon : « N'eo ket brao *en em arosi ouz an den-ze* : = en em gemer outañ, klask afer pe trabaz (trekaz) outañ. « *En em arosi ouz eun tamm labour diez*. »

[F.F. Er hanaouennou-pobl e kaved gwechall *haros* pe *aros* evid ar galleg « héros ». Daoust hag « en em arosi ouz » ne dalvezfe ket evid « faire le brave, le héros, en face de... »]

38. Arh.

« *Emañ an arh gantañ* » = c'hoant e-neus da vond war vèz. (Enez Sizun.)

39. Arvest.

E Gorre-Leon = noz-veilh. « Me a yelo d'an ti all *d'an arvest* beteg eun eur goude hanter-noz ; goude-ze e teuy va breur em 'flas beteg ar mintin. » Drezañ e-unan, ar gér « *arvesti ouz* » a dalv evid selloud ouz « *contempler* » hag amañ ive : e ser pedi, e chomer da zelled ouz an den tremenet, astennet war ar varv-skaon.

Ar gér « *arvest, arvesti* » n'eo implijet e Gorre-Leon nemed evid an noz-veilh.

40. Ask

= entaille (Troude Vallée). « *Ar varrenn-askou* ». E ti ar gow evid merka an niver euz an hern a veze lakeet d'ar hezeg e veze eur varrenn-askou evid peb pratik. Beb gwech ma veze lakeet eun houarn e veze greet eun ask er varrenn. Beb tri miz pe beb bloaz e veze peet.

41. Askoan, pe eil koan.

A-benn ar fin e veze roet askoan d'an anevaled aliesoh eged d'an dud. [Er Yourh-Wenn, a lavar deom F.F. e veze roet askoan d'ar hezeg en eur gas dezo beb a voutegad lann araog mond d'ar gwele.]

An dud o deveze askoan da veurlarjez.

Pa vez beilhadez war ar mēz, goude ar bloaz nevez, ha pa 'z eer da c'hoari an domino da zadorn, e vez eun tamm askoan araog en em denna peb-hini en e di e-unan.

Met ne vez ket aliez askoan !

« Askoan, fiskoan

« Ha d'ar gwele gānd eur goan ! »

42. Askouezi, askouezi ouz...

= Lakaad ar pezh a vank, astenn. (Kleder.)

— « N'am eus ket awalh a batatez nevez hag em-eus lakeet re goz da askouezi. »

— « Ne ehan ket da studia, lakaad a ra an noz da askouezi ouz an noz. » (Studia a ra ive en noz.)

Pa vez greet eur zae d'eur plahig vihan e vez lakeet « *leh askouez enni* » pe « *leh astenn* », eur pleg e traon ar zae hag a vo displeget pa vo kresket ar plah evid hirraad ar zae (*leh* = peadra da). « N'eo ket re hir he sae, med *leh askouez am-eus lakeet enni*. »

[F.F. Orin. An diweza euz an implijou meneget a ziskouez deom moarvad orin ar gér : ar pleg astenn a gouez adarre, a « askouez » pa vez freuzet ar gwri. Geriadur Troude (brezoneg-galleg) a anavez askouez : rechute hag askoueza : rechuter, récidiver.]

43. A-skrab (e-skrab).

Pa veze eur vadiziant an tad-paeron hag ar vamm-baeron a roe madigou pe gwenneien d'ar vugale ; gellet o-defe rei e lod da beb-hini med peurvuia e vezent *taolet e-skrab*, stlapet endro dezo ; d'ar vugale en em jacha evid o dastum. (Kleder.)

Amañ e kavom moarvad-ar gér skrapa pe krapa (Troude) : ravir, prendre de force.

E-skrab a vez lavaret hoaz pa vez prez war an traou, evel epad ar brezel dreist-oll : « En Ti-Korn ez eus en em gavet avalou douar nevez ; *e skrab int eet*, evel ma vefent bet evid netra » (gwerzet dioustu ha n'eus ket bet awalh evid an oll).

Pa zao prez : « Edom er sinema hag e krogas an tan er film ; *eno e savas skrab* m'hel lavar deoh. »

44. Astell

= hanter-boezellad, 75 lur pe wardro (Plouarzel, Mab-Arzel, 1942). E Troude e kavom ar gér.

45. Astenn.

« *Ne astenn kont ebed.* » Pa vezer o kaozeal gantañ ne ra nemea selaou, lavared ya ha nan med n'e-neus netra muioh da lavared. Kaer a vez cheñch kont. « Evel abafet eo an tad koz, *ne astenn kont ebed.* »

46. Askol-doulla.

Eun doare askoll, gwrizioh don dezo, diez da ziousenna. (Kleder.)

47. Atao.

1) implijet warlerh ar gér pe al lavarenn (enclitique, ger enharpell) a dalv evid « Da vihana, evidon-me, evidout-te... » « *Te n'out ket klañv atao* » = « evidout-te, n'out ket klañv, pe : te da vihana, n'out ket klañv ».

Awechou e vez klevet e galleg : « Celui-là n'est pas malade, toujours ».

2) er memez tra. « Marteze ne vo ket awalh ? — *Kemer da lod atao* : goude e vo gwelet. »

48. Avad.

1) implijet netra nemed evel gér enharpell = nemed, koulskoude gānd meneg euz keverata pe enebèrēz.

« Mond a rin, *gwelloc am-befe kavet chom er gér avad !* »

[F.F. a-vad « pour de bon », « à vrai dire »] Klevet am eus tud o hallegad. er mēz euz a Vreiz zoken hag a lavare ive « mais » e fin ar frazenn : « Moi, je n'irais pas, mais ».]

2) Awechou evid poueza war al lavarenn : « *Hirio ez in d'an bverenn-bred avad*, ar Zul 'Fask anezi ».

3) Ar « mais » galleg a vez troet awechou gānd « *evid-se* », warlerh ar gér ive pe warlerh al lavarenn : « *Mond da vor gānd eur seurt amzer a zo riskluz evid-se* ». Aliez ne vez distaget nemed « se » : « *Me 'zo kreñv, se !* » (mais, c'est que je suis fort moi !).

E galleg e vez klevet ive « moi je travaille pour ça = mais moi je travaille ».

E Kastell-Paol eo berroh ar gont hoaz hag e vez klevet aliez, aliesoh eged bemdez, gant kêriz « moi je travaille, c'est ! » hag e vez souezet an dud pa vez diskouezet dezo ez eus aze eun dro-lavar vrezoneg.

49. Avans

= pell, lark e skaer. « Benn bremañ *ez int et avans* » — « *kerzet avansoh* (aonñah) *ebarz an ti.* »

[F.F. gér marteze tennet euz avanset, « avancé », evel azo pe azv euz azvet. Gwelit ar gér azvi pelloh.]

50. Avel.

1) *Avelet*, eun tammig trenket o chom en èr : « *gwin avelet* », goude beza chomet divont ar voutailh. « *Kig avelet* » pa veze digouezet fall ar helorniad kig, pa ne veze ket savet mad an hili war ar hig.

2) *Diaveli*. Lezel avel dre ar penn adreñv. Setu eur gazeg klañv gant ar gwent. « *Gwelloc ez a, komans a ra diaveli.* »

3) Pa vez kreñv an avel ez eus meur a zoare d'henn diskleria.

« *Eno e sehfe krohen eur marh !* »

Avel ha yenien war eun dro : « *N'eo ket amañ e teufen da jeñch roched.* »

51. Aviz.

« *En aviz mond d'ar 'foar edon* » (e sonj mond).

« *En aviz va 'filhor* emañ oh ober ar pull-over-mañ » (evid va 'filhor, da veza roet d'am 'filhor). — « *En da aviz* eo am eus greet fikro hirio. » — « *En aviz da weled oan deuet* » (evid da weled).

— « *N'on ket aviz ez afes* » (n'emaon ket a du ez afes).

— « *N'eo ket aviz euz an dra-zz* » (an dra-zē ne blij ket dezañ).

— *Diaviz* : heb fallagriez, heb finesa, awechou heb re a spered. « *Eur paotrig diaviz.* » E brezoneg gwened : « *hemb avizded.* »

[F.F. orin. Ar gér implijet evel ano-gwan (adjectif) a dle dond euz ar galleg dre droiennoh-lavar evel-henn : « *n'on ket d'aviz* » ez afes, distaget *n'on ket aviz*.

E meur a implij all. aviz a hell dond war eun euz ar galleg koz « avis » a dalveze ive evid « imagination, pensée, raison, prudence, sagesse, habileté » hervez geriadur Godefroy. Ahano diaviz : heb furnez.]

52. A-vole-vann.

Troude a lavar : *a-vole-vann* : à la volée des cloches. « *Seni ar hleier a-vole-vann* » (sonner les cloches à toute volée).

E Gorre-Leon n'eo ket anavezet ar ster-ze med eur ster dem-heñvel. « *Ar vugale a zo eet kuit a vole-vann* kerkent ha m'eo sonet an eur. » = Buan hag heb urz, peb-hini diouz e du evel eur vandenn laboused.

E galleg e kavom : « *A la vanvole* pe à la légère : à la légère, sans réflexion. « *Il s'est marié à la vanvole* » (Châteaubriand). Gweled al Larousse braz.

53. Azen.

« Koll a rit ho soen

« O walhi penn eun azen. »

V. F.

Embannadurioù " Emgleo Breiz "

Ar pezh 'zo sur, « Emgleo Breiz » ne goll ket e amzer. Set 'amañ tri levr nevez all deuet euz ar wask : « *Barzonegou* », gant Reunan ar Mough ; « *Gand Red an Dour* », gant Roparz Broudig ; ha « *Cent textes français à traduire en breton* », gant Per Trepos. Nebeud a nebeud evelse ez a on levraoueg vrezoneg war binvidikaad. War binvidikaad ablamour ma kresk niver al levrioù ha war binvidikaad ablamour ivez da dalvoudegezh al levrioù-ze.

N'am eus grêt nemed eur henaouad euz an oberou nevez embannet. Gwir eo, n'eo ket braz an tamm anezo, med saour a zo ganto n'eus forz pegement. Ouz o lenn, e rankan anzav koulskoude ez eus savet keuz ganin. Keuz o weled pegen dianaoudeg on euz yez va bugaleaj. Ped gwech em eus ranket lenn hag az-lenn ar pennad-mañ-pennad araog dond a benn d'e veiza. Ped gwech eo bet red d'in tapa peg em geriadur. Hag e soñjen : ar pezh a hoarvez ganin a hoarvezo ivez moarvad gant ar re oll a zo evel don : brezonegerien vad hag a viskoaz, med brezonegerien digelenn. Ma vije bet desket d'eom lenn ha skriva brezoneg ez vihanig er skol hag er skolaj ha ma vije bet lakêt levrioù brezoneg a dalvoudegezh etre on daouarn, pe vijem bet bremañ er stad m'emaom ennañ. Hag ar galleg on-eus desket diwar houezenn on tal ne vije bet ne paouron na falloù, ar hontrol eo. Setu ar pezh a deue dalhmad war va spered dre ma lannen ar huzuilhon ken deread a ro Per Trepos d'ar re a fell d'ezo trei galleg e brezoneg. D'am meno, ar huzuilhon-ze eo al lodenn dalvoudusa euz e levr. Daoust ma 'z eo dibabet gant ar brasa evez hag ar brasa ijin an tammou da drei e brezoneg.

Barzonegou Reunan ar Mough a zo huez Breiz ganto. Ene Breiz eo a gan enno : eun ene karget a feiz kristen hag a zoujañz Doue ; eun ene leun a zroug-hirnez, a en em blij o soñjal er bed all hag a vez dalh-mad ar hleier o seni glaz enni kalz pe nebeud ; med ivez eun ene seder, lizhin ha laouen, grêt evid beva e kreiz ar mêziou, e sioulder ar prajeier hag ar hoajou, lusket gant kan hirvouduz ar Waz hag an evnig. C'hwî dreist-oll hag a zo bet savet war ar mêz, lennit *Barzonegou* R. ar Mough. Hag e santoh ho yaouankiz a bez o tond war horre hoh ene. Hag e leveroh moarvad evel ar Mab Foran :

Baradoz an nadoziou-aer,
Kaera liorz ! Hunvre dispar, etc..., etc... P. 18.

Lennit ivez « *Gand Red an Dour* ». Ha pa ne ve ken nemed evid tapa e ger Roparz Broudig. War e veno, n'e-neus ket eur begad fizianz en e genvroiz. Diouz e gleved, evitañ, « ne vern barn an dud » ha ne ra forz ebed « petra vo laret ». Rag emezañ,

Roparz, paour kêz den... Etc...
.....
Den n'henn disklerio...

Or meno, Roparz, eo on-eus bet kalz a blijadur o lenn da varzonegou. Awechou e kavan ez eus eur vlazenn hwer ganto : blaz an dour-mor, michañs. Ar prederour m'eo ar penn-verdead e-neus c'hoant da rei da gredi d'eom n'e-neus feiz nag e den nag e netra. Ene ar Breizad, ene ar moraer dreist-oll, a zo gouez da weled. Med e gwirionez eo kizidig ha kentruvez evel ene eur hrouadur. Roparz Broudig henn goar mad pegwir e skriv komzou evel ar re-man :

Va hred, o moraer,
Pa sked da zizesper,
Va hred em hanaouenn,
Ha sur e vi laouen, etc... P. 16.

Y. B.

KOUSK AR BUGEL

Goude beza tommet e dreid tener
War barlenn e vamm, bremañ dibreder,
Azet e kichen eun tantad tan
Greet war oa ed ar siminal ledan,
E kousk ar bugel en e wele bihan.

Na kaer eo da weled ar bugelig
O kousked dizoursi en e gavellig !
Hag e spered o nijal etrezeg an neñvou.
Kollet er haerra euz e huñvreou,
A laka eur mousc'hoarz war e vuzellou.
Na kaer eo ar mousc'hoarz-se,
A weler drezañ glander e ene,
Ha ne skuiz al lagad morse,
E-keñver c'hoarz tud ar bed,
Ne deo aliez nemed displealded.
Gweled a ra en e huñvreou
Ar haerra euz an oll draou :
Ar stered a lugerni en neñvou,
E-pad ma kouez ar gliz war ar mêziou,
Evid ma vo founusoh an drevajou.
Kleved 'ra dre e gousk an el koant,
Kan al laboused o wikal war ar brank,
Son ar hleier evid eur vadiziant,
Trouz ar mor o tib'as heb ehan,
Ha mouez e vamm o kaozeal outañ.

Leuniet e spered gant an oll draou-ze
E ra eun huanadenn en e wele,
Hag e vamm, dihunet gant an difre,
Evid e lakaad da genderhel e huñvre,
Goude beza sellet gant teneridigez
Ouz frouez dudiuz he harantez
A laka war tal he hrouadurig,
Gant ar brasa evez, eur pokig.

Ha kement-se a laka e huñvre
Da genderhel heb ehan beteg ar beure.

24 Mezeven 1954.

Yann Danteg.

Toniou nevez.

An Ao. Goasdoue, rener laz-kana brudet Sant-Jozeb Lanuon, e-neus embannet 3 gan toniet evid peder mouez disheñvel : **Kendalc'homp, Luskell va bag, Kleier va farrez.**

Divennet-groñs eo eilskriva anezo, hag ar re a fell dezo o implij a rank eta o 'frena dre 20 skouerenn d'an nebeuta.

Evid kaoud anezo, skrivit d'an Ao. Goasdoue, Institution Saint-Joseph, Lannion, pe hoaz da « Editions Le Roux », rue des Hallebardes, Strasbourg.

Le Gérant : Abbé BLEUNVEN, Curé de Saint-Renan.
QUIMPER, IMP. CORNOUAILLAISE. — C.P.P.P. N° 21697

Bugale o kenstriva e Bleun-Brug Lokorn.